

HESTEVÆDDELØBSSPORTENS KULTURHISTORIE

UDGIVET AF DANSK HESTEVÆDDELØB
SKREVET AF LARS DONATZKY

Forsidefoto:

*Et af de store og overraskende
øjeblikke i dansk travhistorie.
Det fynske par John K. Hansen og Hairos
har besejret heste fra europaeliten
i Danmarks internationale
storløb Copenhagen Cup, Charlottenlund 1987.*

Foto: Burt Seeger

FORORD

Opgaven lød: Kan du fortælle hestesportens historie og kulturhistorie, så det kan læses af andre end hestefolk.

Svaret: Jeg kan prøve. Det er travsporten, der er min hovedinteresse, og min opvækst var nær Charlottenlund-banen.

Beretningen er historisk, men ikke kronologisk, og der lægges vægt på de første 100 år med organiserede væddeløb.

Nutidens hestesport skal opleves. Som historie er den fremtidens.

Lars Donatzky

Diligence med tre roligt travende heste og en enkelt i galop.

Før jernbanen og automobilet var hesten

Danmarks første organiserede "væddeløbsbane" til præstationsprøver for køreheste kan være den, som Frederik VI's hofmarskal og staldmester Hauch anlagde ved Viborg i 1831. Banen var formet som en cirkel, beregnet til to ekipager, der skulle skifte mellem inder- og yderspor i en diagonal eller sløjfe midtpå, når den halve distance var løbet. Først højre om, så venstre om. I alt en dansk mil eller cirka 7,5 km.

De firehjulede køretøjer for tospand vejede lige meget, var lige tunge at trække, og tidsdommeren var intet ringere end en professor i astronomi. Det blev præciseret, at gangarten skulle være trav, men at kortere distancer i galop kunne tillades.

Det er et seriøst foretagende, i udgangspunktet slet ikke møntet på publikum og væddemål, men afholdt alene

med det formål at udvælge de hurtigste, stærkeste og mest stabile heste med det bedste temperament til avlsarbejde, således at den danske 'ren- og halvblodsavl kunne blive forædlet'. Det tog de bedste tospand ca. 25 minutter at gennemføre, svarende til ca. 18 km/time.

Generalsekretær Helge Marks-Jørgensen skrev i Travsportens Årbog mere end 100 år senere i 1944:

– Thi det må ikke glemmes, at indtil Jernbanenettet blev tæt og derefter Automobilet blev Allemandseje, havde Hesten i alle dens Sværhedsgrader en altovervældende Betydning for Landenes Økonomi, og for Post- og Passagerbefordring (privat som offentlig) spillede det en stor Rolle at have hurtige og udholdende Ride- og Køreheste.

Formålet med disse præstationsprøver var klart, køre- og ridehestene skul-

le forbedres, men de jyske bønder var ikke klar til at optræde og ”skabe sig” for Frederik VI og tronfølgeren, den senere Christian VIII, og helt uden om dette kongelige initiativ arbejdede man i Jylland med grundstammen for den jyske hest, mens opdrætterne i Frederiksborg Amt arbejdede videre efter eget hoved med varmblodige køreheste til grundstammen i frederiksborghesten. Præstationsprøverne holdt op et par år efter.

Dronningens væddeløb à la England

Det var heller ikke lykkedes at udbrede fuldblodet eller galophesten, som i generationer var blevet udviklet ved ”præstationsavl” gennem væddeløbene i England. Dronning Caroline Mathilde havde allerede bragt ideen til væddeløb med sig ved sit giftermål med Kong Christian VII i 1766, og kongens livlæge Struensee arrangerede de første konkurrencer på fælleden i København d. 4. juni 1771. Men væddeløb (og maskebal) blev forbudt allerede året efter, da Struensee havde mødt sin skæbne ved henrettelse samme sted. Han var blevet dømt til døden for majestætsfornærmelse begrundet i magtmisbrug og sit intime forhold til dronningen.

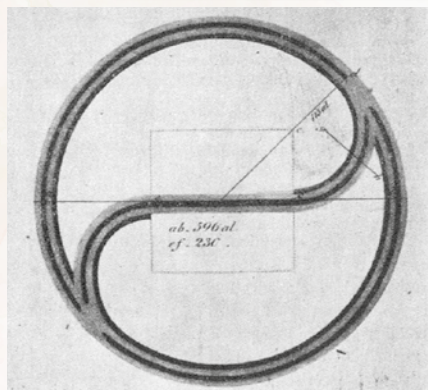
Fuldblodsmanien bredte sig fra England til resten af Europa i første halvdel af 1800-tallet: Fuldblodet skulle bruges til at ophjælpe og forbedre alle hestecer, og ved væddeløb skulle avlsdyrene udvælges. Herhjemme gjorde hertug Christian af Augustenborg et nyt forsøg som foregangsmand fra omkring 1820, og der blev afholdt væddeløb i Holsten og Slesvig, på øerne og endda på Bornholm. Problemet var imidlertid, at det

ofte kun var hertugens heste, der deltog. Hertugen og hans ideer om avl på ædle heste fik godt nok betydning for hærens forsyning af kavaleri-heste, men der var stadig ikke reel indflydelse på den danske landavl.

Galop og trav på Eremitagesletten 1870

I 1859 gjordes et mere vellykket forsøg fra den danske landadel i form af lensgrever og lensbaroner med stiftelsen af ”Foreningen til den Ædle Hesteavls fremme” med det formål at indkøbe ædle heste til ren- og halvblodsavl, og i 1867 genoptoges væddeløbsvirksomheden, først i Odense, så Slagelse, og fra ”løverdag” d. 16. juli 1870 på Eremitagesletten ved København.

Det var både galop- og travløb, men travløbene var under rytter på grund af manglende egnede køretøjer, og derfor er

Den første bane i Viborg. 3½ gange højre om, så 3½ gange venstre om – det blev til en dansk mil på ca. 7,5 km.

Væddeløb på Eremitagesletten i 1872. Tegning af Knut Ekwall

den moderne montésport med ridetravløb så at sige oprindelig og blot genopstået. Det var også på Eremitagesletten, at det første skandinaviske galopderby blev afholdt d. 17. juli 1875 med lensbaron Tage Reedtz-Thotts King of Norfolk som vinder.

Det tog et tiår ekstra, før de første organiserede travløb fandt sted på Kjøbenhavns Traverbane på Lyngbyvejen nær Lundehussøen (nu Emdrup Sø), tæt ved, hvor Bernstorffsvej løber ud i Lyngbyvejen. Det skete d. 6. september 1885, arrangeret af Selskabet til Travsportens Fremme.

Man vidste godt, at det kun var en spæd begyndelse, og at hestene ikke holdt ønsket kvalitet, men der var pakket med trafik på Lyngbyvejen i timerne forinden, og bommanden i Lundehuset som grænse til byen tjente rigtig mange penge. Dette var den første af utallige festdage på travbanen for den alminde-

lige københavner de næste 130 år. De tre suveræne heste kom udefra, Drowschock fra Hamborg, Spangel og Lille-dølen fra Kristiania eller det nuværende Oslo.

Travhesten som den seje og udholdende

Politikens journalist beskriver i forbindelse med indvielsen, at USA er milevidt foran med "traveren". Han nævner avls hingsten Hambletonian født 1849 med 1225 hopper (hingsten blev tillagt faderskabet af ca. 1335 afkom) og træneren Hiram Woodruff som sportens forældre, og han fortæller: – Den bizarre amerikaner med sit "go ahead" har på kort tid udviklet en racehest, hvis bygningsstil er kørehestens ideal, og hvis hurtighed grænser til det urimelige. Man kan tænke sig en dansk mil travet i godt ni minutter – lidt hurtigere end vore Iltog. Samtidig fortæller han: – Hver stat, ja

hver by, som vil gælde for noget, har sin egen smukt anlagte traverbane.

I den forbindelse nævnes det, at traveren og gangarten trav er at foretrække, hvis det handler om udholdenhed over lange distancer, og det er naturligvis også behageligst, når man sidder i en drosche, en diligence eller et andet køretøj. Westerns har ofte vist action og vild galop, når hestene trak en "stage-coach" eller en "mail-coach", og det var naturligvis en helt rigtig beskrivelse i tilfælde af flugtafærd, mens den almindelige, naturlige og brugbare gangart for trækhestene på jævnt underlag var trav.

Roskilde tur-retur

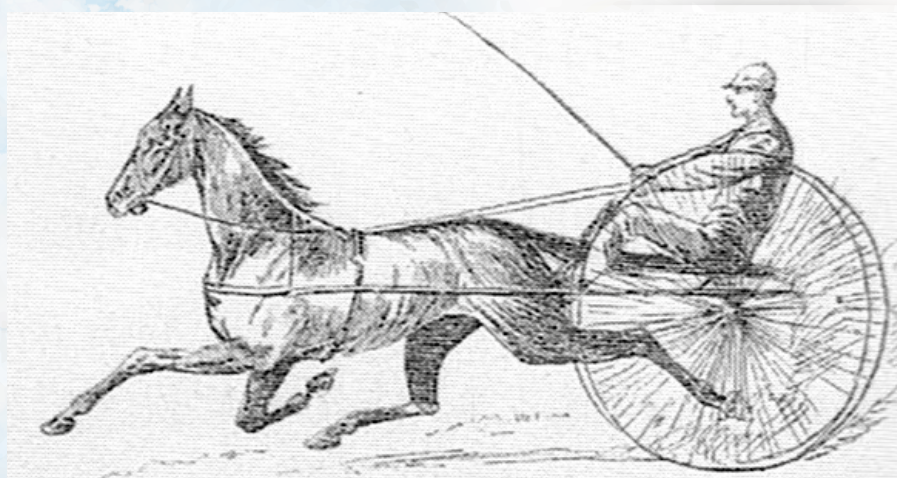
Med hensyn til distanceevnen skal en af travets pionerer Fernando Møller og hans hoppe Aalborg nævnes. Aalborg var født i 1880 i Nordjylland og kom som arbejdshest til Fernando Møller,

der var købmand i Roskilde."Hun var en livlig, fyrig og villig Hoppe med uopslikelig Energi. Hun var hvid af Lød, men Løden var svær at få Øje på, thi Hoppen gik for Kulvogn til Hverdag, og det var ordnet således, at den hver Travdag havde Læs fra Roskilde til København. Efter at have afleveret Læsset kørte Hoppen ud på Traverbanen, blev pudset af, gik Travløb og vandt Præmie, hvorefter Turen gik tilbage til Roskilde igen".

Utroligt og dog sandt. Beskrivelsen er generalsekretær Helge Marks-Jørgensens i 1944 i anledning af, at Aalborg da var en af de to oprindelige stamhopper, der stadig havde efterkommere løbende. Det har hun ikke mere, mens den anden, Frigga fra 1885, stadig er at finde i stamtavlen hos en mængde traverere i 2015. Til gengæld er Aalborg den første hoppe nævnt i den første Dansk Traver Stambog fra 1902.

Ved starten på Lyngbyvejen september 1885. Tegning af K. Hansen Reistrup

Traveren svæver. Sulkyens store hjul blev udskiftet med pneumatiske cykelhjul med dæk og slange i 1892-1893.

...med Fernando Møghe

Fernando Møller var berømt af andre grunde. Han var Fuglekonge 1900 i Roskilde, og han var husvært for forfatteren Agnes Henningsen, samt datteren Esther og den senere så berømte søn kulturradikale Poul Henningsen. Agnes var flyttet på førstesalen hos Fernando Møller efter anbefaling af vennen Gustav Wied. Hun omtaler med varme sin husvært i "Byen Erobrer". Her nævner hun de lune sommeraftener med vidt åbne vinduer, hvor hun sammen med en veninde og kommissen sad hos købmanden og priste hans travheste, mens de fik en kold øl.

Fernando døde i 1924, og i en periode herefter kom Matador-forfatteren Lise Nørgaard og hendes søster som børn forbi med julekurv til enkefru Møller. Lise Nørgaard har ifølge Roskildefugle-

skydning.dk erkendt, at inspirationen til Fernando Møghe kommer fra hjemmet på Algade.

Galoppen

– en sport for konge og adel

I tiden med Aalborg og Fernando Møller omkring år 1900 er det tydeligt, at hestesporten har skilt sig ud i to rivaliserende grene med hver sine disciple. Galoppen eller fuldblodet ansås for det fineste, og fuldblodets "rene" avl var også helt på plads allerede på dette tidspunkt, hvilket kan illustreres ved, at den internationalt berømte fuldblodshoppe Mowerina blev født hos kammerherre Otto Scavenius på godset Basnæs nær Næstved i 1876. Hoppen blev solgt og blev i England mor til bl.a. Donovan, engelsk derbyvinder 1889 og dengang verdensrekordholder med en indtjening

på 55.443 pund. Basnæs er historisk kendt af andre grunde, idet H.C. Andersen ofte besøgte Otto Scavenius' mor Henriette Scavenius og børnene på vej ud og hjem fra rejser i udlandet.

Galop var en sport for konge og adel, skibsredere og direktører, mens travet efterhånden blev en sport for borgerskabet med hesteejere blandt bagermestre, slagtermestre, møbelhandlere, godsejere og storkøbmænd.

Det ses i generationer efter, og begge steder vil man i dag kunne finde folk, der ikke har det ringeste ønske om at afkræfte disse stereotyper.

I øvrigt kan det som kuriosum nævnes, at den til enhver tid siddende monark har været protektor for galopspor-ten siden kong Christian IX i 1864, mens travet var stolte af, at kong Christian X's bror prins Harald påtog sig protektoratet for travsporten fra 1914 til 1949. Et blåt stempel med farvenuancer.

Hattemoden fra Royal Ascot-væddeløbene i England blev bragt med til galop-derbyerne Europa rundt, Klampenborg fik sponsorer som Crome & Goldschmidt og De Danske Spritfabrikker med C.L.O.C., mens Charlottenlund Travbane fik mest ud af Tuborgs sponsorkroner.

Det er i øvrigt markant, så forskelligt de to slags væddeløb har succes ude i verden. I England er galoppen enerådende og trav stort set fraværende, i USA fører galoppen klart over travet med hensyn til publikum og popularitet, i Frankrig er sportsgrenene meget store side om side med trav i førersædet, mens travet er helt dominerende i Nordens lande, hvor galop er fraværende i Finland. Andre steder i verden spilles der enorme sum-

mer på galopløbene. Det gælder f.eks. i Japan, Korea, Australien og Hongkong.

Arabere, fuldblod og en frederiksborghoppe

Mens galophesten eller fuldblodet har tre orientalske hingste som stamfædre, importeret til England i årene omkring 1700, er travracerne i USA og Frankrig opstået ved krydsning af dette fuldblod med nationale køreheste, og dagens danske traver er amerikansk baseret med stænk af fransk blod.

I de allerførste år i Danmark før 1900 kørte man dog med en helt anden broget skare af heste: Små norske fjordheste, indførte russiske orloff-travere, enkelte amerikanske travere indført over Tyskland, heste af frederiksborg-blod eller heste af ubestemmelig oprindelse.

Fra begyndelsen var der stor succes for den russiske orloff eller Orlow-traver, opkaldt efter grev Orlow, der

Da Fernando Møller blev fuglekonge, skulle der travhest på skiven.

Det var stort, da dronning Elizabeth II's grå hest Arabian Story besøgte Klampenborg og blev nr. 2 i Skandinavian Open Championship 1998. Foto: Burt Seeger

var rådgiver for kejserinde Katharina II. Grev Orlow forsøgte på sit stutteri nær Moskva at skabe den ideelle kørehest i 1770'erne, og det lykkedes ved hjælp af den arabiske hingst Smetanka og en dansk blåskimlet hoppe, som efter al sandsynlighed var købt af hans staldmester på auktion i august 1771 på Christiansborg. Hun kom fra det Frederiksborgske stutteri, der på opfordring af Struensee holdt udsalg.

Vil man se, hvordan en frederiksborg-hest så ud dengang, er det bare at betragte Saly's berømte rytterstatue af Frederik V på Amalienborgs slotsplads. Seks hingste fra stutteriet stod model, og efter 14 års arbejde og omkostninger, der efter sigende overgik prisen på pladsens fire palæer, blev statuen færdig netop i året for Christiansborg-auktionen. Statuen er i øvrigt blandt de 12 billedkunstværker, der er optaget i den danske kulturkanon. Og statuen er på den måde også travhistorie – både i Danmark og i Rusland.

Charlottenlund og Klampenborg åbnede

Ved travløbene på Lyngbyvejen opstod diskussionen, om man skulle kæmpe for

at forædle den danske landrace, eller om man i højere grad skulle satse på indført russisk og senere amerikansk blod, og den strid blev vundet af de sidstnævntes fortalere, der tog initiativet til Det Danske Travelskab og Charlottenlundbanens åbning i 1891.

Banen havde fra starten af flere ingredienser fra byen. De stadig stående hjørnetårne på Ordrup Jagtvej stammer fra landbrugsudstillingen i og omkring Tivoli i 1888, i øvrigt ligesom Tuborg-flasken i Hellerup, og så brugte man mursten fra det i 1884 nedbrændte andet Christiansborgs slot som stabilt underlag for den egentlige banebelægning.

Væddeløbene koncentrerede sig stadig om hovedstaden, og galopporten var lagt i faste rammer med England som forbillede, da Klampenborg-banen åbnede i Ordrup Mose 5. juni 1910, samtidig med at løbene ophørte på Eremitagesletten, hvor Hubertusjagten nu minder os om de ældste tider. Også Klampenborg-galoppen fik tag i københavnernes, med en "kongelig tribune", der efter sigende kom fra en international udstilling i Paris i 1906. Der var

nu kun et par kilometer mellem landets dengang eneste to faste og "historiske" væddeløbsbaner, som heldigvis begge eksisterer den dag i dag.

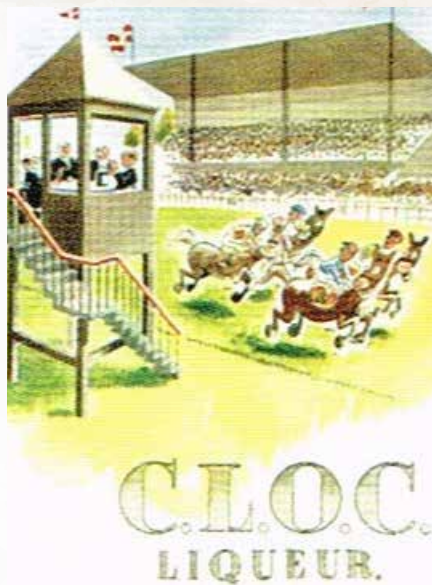
Pengene kom fra Ollérs "pari mutuel"

Finansieringen af væddeløbene allerede fra Eremitagens og Lyngbyvejens tid kom via totalisatoren, hvor spillerne 'væddede om', hvem der vandt. Systemet 'pari mutuel' eller 'gensidigt væddemål' var indført omkring 1870 i Paris af Joseph Ollér og nåede efter ganske få år udbredelse til Danmark gennem Tyskland. I dag er 'pari mutuel' forkortet til PMU og kendt fra den grønne trøje i Tour de France og fra utallige spillebu-

tikker i dagens Frankrig. Systemet er simpelt. Alle gør indsatser efter lyst og pengepung på en vilkårlig hest i et væddeløb. De spiller f.eks. Vinderspil. Indskuddene standses kort før løbsstart, kassen gøres op, og der fratrækkes afgifter til arrangør og stat. Udbetalingspuljen bestemmes herved. Løbet afgøres, og de spillere, der har satset rigtigt, deler udbetalingspuljen i forhold til deres indskud på den pågældende hest. De får udbetalt Vinderodset gange deres indsats.

Moulin Rouge og Olympia for spillepenge

Ollér tjente formuer på at udbyde spil til de franske galopløb fra sine hestetrukne

De Danske Spritfabrikker og Crome og Goldschmidt var med til at lancere galoppen.

Den røde sjællandske hoppe Lotte vandt Landmandsløbet 1890 på Lyngbyvejen og blev nr. 2 i samme løb i Charlottenlund i 1891.

mobile spillebutikker, men det blev for meget for den franske stat, der fængslede ham kortvarigt for at udbyde ulovligt spil, selv om han påpegede, at "pari mutuel" handlede om viden og ikke om hasard. Et forbud mod spil på hestene blev indført, men det gav den franske sport et knæk, og bookmakingen hørte jo alligevel ikke op. Enden på det hele blev, at lovgiverne ændrede holdning. Så nu blev Ollér i stedet sat i spidsen, da staten indførte PMU og skaffede store indtægter til såvel sporten som statskassen, spillets eneste "sikre vindere".

Joseph Ollér brugte sin opsparede kapital til at være ophavsmand og medstifter af forlystelsesstederne Moulin Rouge og Olympia i Paris.

Der er indført nye spilleformer siden da, men princippet i "totalisatoren" er stadig det samme. Og det spillende pub-

likum er generelt så gode til at vurdere chancer og til at bestemme odds, at disse svarer fint til hestenes vindingsandsynlighed: spiller man generelt heste til odds 2, får man gevinst dobbelt så ofte, som hvis man spiller heste til odds 4. Det giver en slags beskyttelse af den uerfarne spiller, hvis blot han/hun holder sig fra at satse på de helt store odds, som oftest dækker chanceløse heste.

Spillernes dygtighed kan den dag i dag aflæses i de professionelle kuskes respekt. Kort før start kører de en tur forbi oddsindikatoren for at se, om de under deres forberedelser har overset nogle væsentlige konkurrenter. Står en hest til et lavt odds, skal de være på vagt.

Til gengæld gør den samme gode fastsættelse af odds, at det er svært at tjene penge ved spillet. "Kurserne er rigtige".

Men det ved langt de fleste spillere. De ved udmærket, at spil på heste er en hobby, der generelt koster penge. For mange er den største pointe da også succesen, når de har peget den rigtige hest ud. Det viser indsigt, og det giver en slags hæneret over for vennerne.

Hesten var død i opløbssvinget

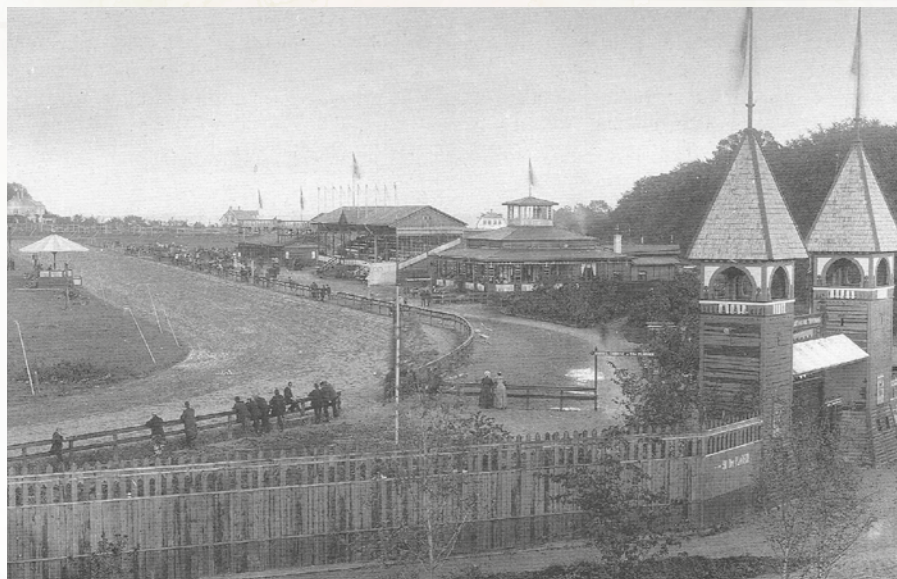
Hestesporten var i modsætning til ofte postuleret professionel fra starten af. Der kom travtrænere fra det meste af verden, og allerede i 1891 hyrede man i Lunden den afroamerikanske Alfred Johnstone, dengang naturligvis kaldt negeren.

Engang vandt han med hesten Hansl, der styrtede død om umiddelbart efter

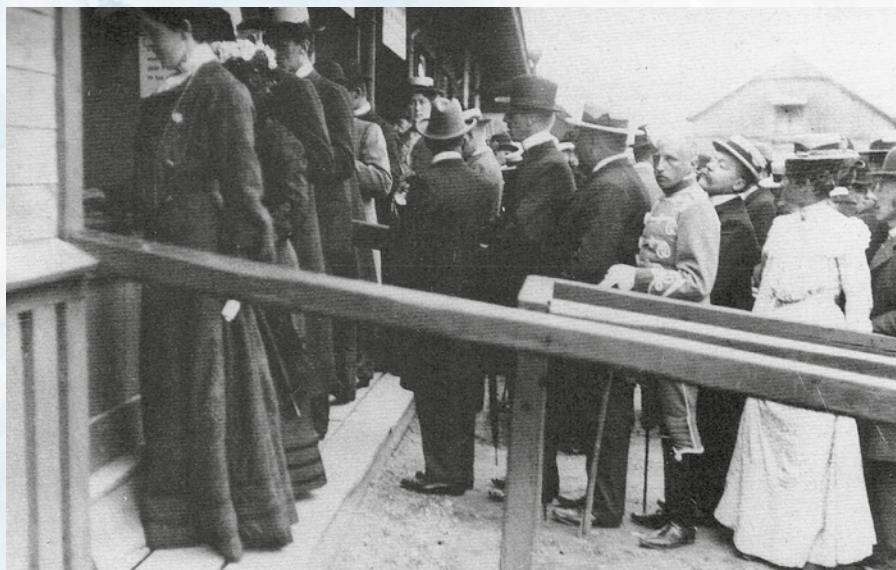
mål. Nej, nej påstod Johnstone: – Hansl var død allerede i opløbssvinget, men så løb den videre som en halshugget høne, mens jeg bar den oppe i linerne. Det kunne kaldes kørekunst.

En anden af de bedste dengang var Julius Pajoncek, der oprindeligt havde været træner for den russiske fyrst Sturdzas heste. Han kom fra Rumænien efter mellemspil i USA, og han indførte et væld af amerikanske heste, der medførte en mærkbar forædling og forbedring af den danske travbestand.

Pajoncek kunne fortælle følgende historie om den amerikanskfødte Calumet Butler på et tidspunkt, da han var træner i Hamborg: – Jeg kørte med den Bestie,

Tårnene i Charlottenlund er der stadig. Foto fra 1891. Nederst til venstre kunne man få ståplads til 50 øre. Indgang til opløbsstrækningen kostede 1 kr.

Der er også kvinder i totalisatorløbet omkring år 1900. Foto: Knud Thønnesen

og jeg skældte ham ud for Schlingel og Dovenkrop, der kostede mig så dire Penger og ikke vilde trække noget, og så pludselig udbød jeg: Go ahead, you damned scoundrel – og så gik han! Han forstod naturligvis ikke Tisk, fordi hanovre fra Amerika havde været vant til kun at here Engelsk! Nu taler jeg kun Engelsk til ham, og nu kan han lebe lige saa stærkt som den Walter Dear (Walter Dear var Europas bedste på det tidspunkt).

Der gik mange historier om de forskellige, og sandt er det i hvert fald, at den amerikanske træner Frank Starr nægtede at kunne forstå dansk, når han blev kaldt til afhøring i dommertårnet i forbindelse med en forseelse. Det frustrerede dommerne, for Starr klarede sig

fint på staldterrænet og blandt hesteejere.

55 år i sulkyen

Allerstørst betydning af udlændingene fik den 26-årige hollænder Niels Jan Koster, der dukkede op i 1913 sammen med sine forældre. Årsagen var, at totospillet var blevet forbudt grundet uregelmæssigheder i Holland, og at danske hesteejere sendte bud efter ham. Hans betydning kan næppe overvurderes. Han kørte 48 sæsoner indtil han stod af sulkyen efter afskedssejr på Amager Travbane i december 1960. Det var blevet til 2.328 danske sejre, heriblandt 10 danske derbytriumfer – et tal, der aldrig bliver overgået. I det meste af perioden var hans stærkeste rival ”Skovseren”, den

jævnaldrende Sofus Sørensen, der formentlig har danmarksk rekord med 55 sæsoner i sulkyen fra 1910 til 1964.

Vægten til forskel

Ikke mange sportsgrene byder på karrierer af den længde, og disse travtrænere og kuske kunne jo også tillade sig at lægge sig lidt ud med alderen, mens galopjockeyer nu som dengang var begrænset af regler, der har udspring i The Jockey Club 1750 fra Newmarket i England. Det er bl.a. prisen for dansk galops internationale samarbejde. Den gængse ridevægt er hævet lidt, men det giver problemer, når unge og stadigt højere og tungere europæere skal holde sig nede på en vægt på under, eller omkring 55 kg, hvis de vil gøre sig gældende som galopjockeyer. Derfor er den internationale sport i dag fuld af sydamerikanske jockeyer, mange fra Chile. Vægten og jockeyernes sundhed er dog til debat i den internationale sammenslutning.

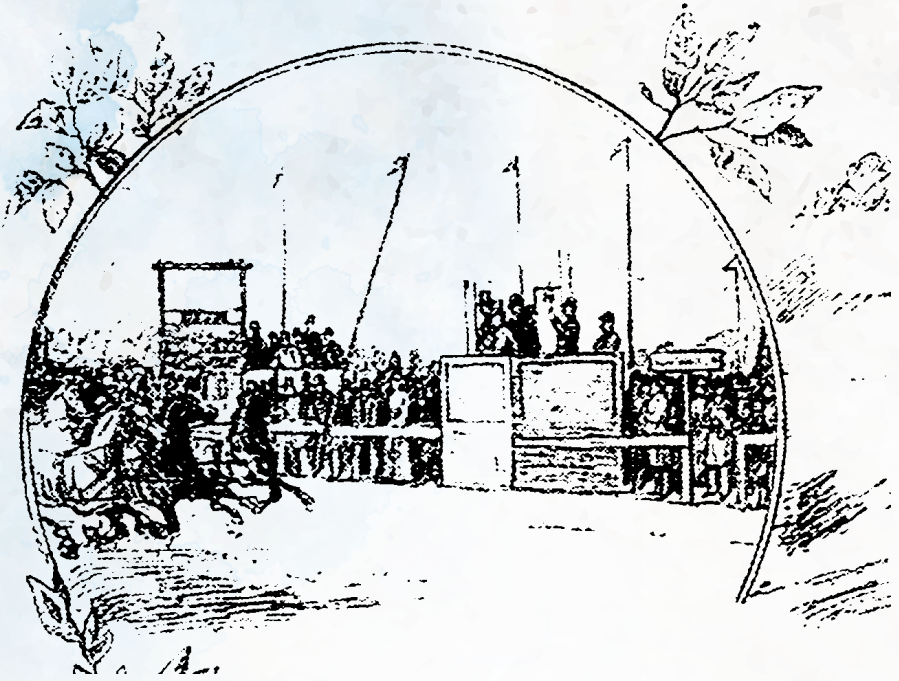

"Skovseren" Sofus Sørensen, 77 år, efter 55 år i sulkyen i 1964.

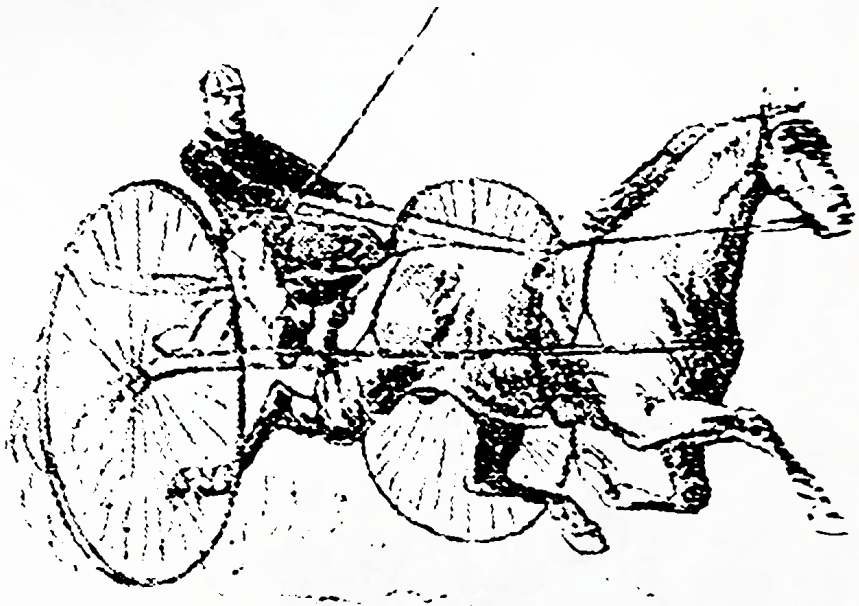

Det første internationale mesterskab i 1928 havde deltagelse af Europas bedste travtrænere, Charlie Mills fra Berlin (tv.). Han vandt de første tre udgaver af løbet. Her sammen med Niels Jan Koster, hollænderen med rekorden på ti danske derbysejre!

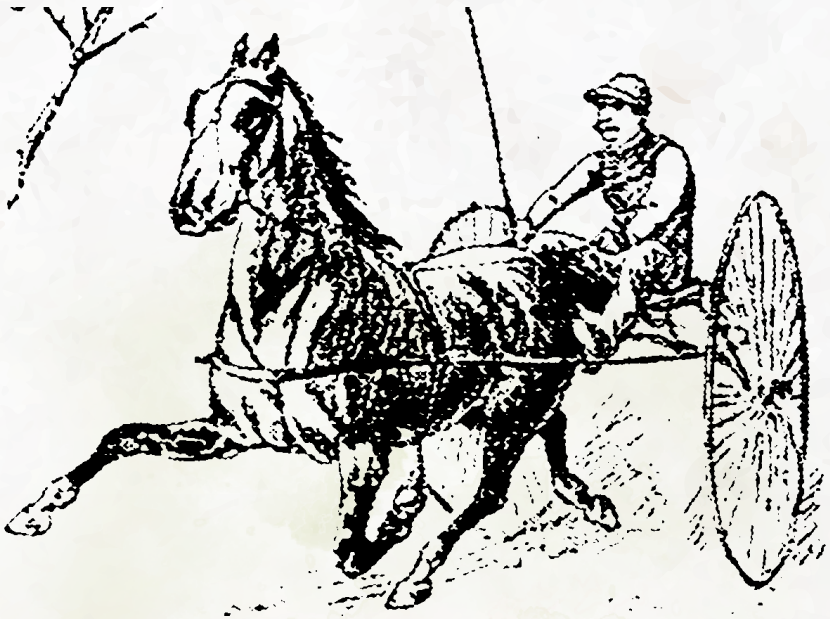
Faktisk var der indtil 1932 også vægtudligning i travet. Kusken inklusive bolster og sæde skulle veje mindst 75 kg, og vejede han mere end 85 kg, skulle det offentliggøres for publikum. Selvfølgelig betyder vægten også noget, om end mindre, i travløb, selv med de moderne sulkyer, og Charlottenlunds daværende champion Walther Kaiser fremhævede selv som anbefaling af avlshingsten My Nevele, at hesten i fedtet bane i Stockholm var blevet nr. to i verdenseliten i 1980 med ham og dermed 110 kg i sulkyen. I ridetravsporten er det bestemt, at montérytterne med sadel og evt. ekstra vægtbelastning skal veje mindst 65 kg.

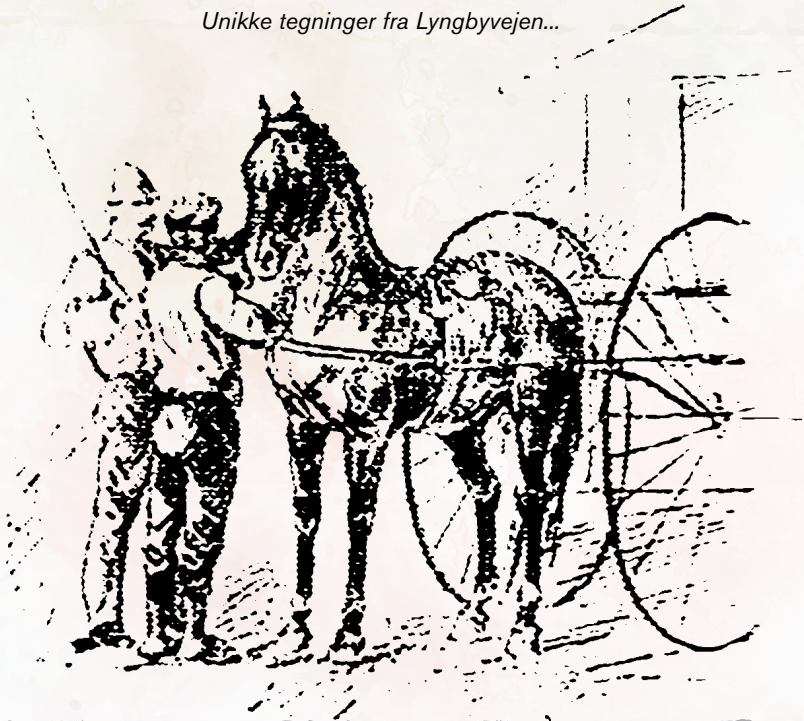
Unikke tegninger fra Lyngbyvejen...

Unikke tegninger fra Lyngbyvejen...

Trænerchampion Bent Olsen (tv.) har været galoptræner først i Aalborg, så Odense, herefter Århus og nu Klampenborg. Han har vundet på alle baner som jockey, også i Billund, der også havde galop i starten. Her modtager han vinderen Half Prince med Oliver Wilson i sadlen. Foto: Burt Seeger

Nu kun sportshest

Indtil tidspunktet omkring 1. verdenskrig havde traveren været udnyttet som køre-, træk- og ridehest til en del forskellige formål. I Frankrig havde man lagt vægt på at opdrætte en lidt kraftigere og grovere udgave til militært brug, både til persontransport og til materiel. Forskellen fra den amerikanske (og danske) traver kan ses om ikke tydeligt den dag i dag.

I England blev traveren indført fra USA og meget elsket som brandhest til Londons brandvæsen. Den var stabil, sikker, hurtig og stærk uden at have fuldblodets nervøsitet.

I København løb en del udtjente travere rundt i byen foran hestedroscherne, og i travsportens første tid blev der faktisk holdt væddeløb mellem de kø-

benhavnske droscher. På de dage var det vanskeligt at hyre en i byen. De droscher, der ikke var på travbanen for at deltage, var ude for at se kollegerne dyste.

Men autobilen overtog hestens rolle i byen, på landet var traktoren på vej, og efterhånden blev traveren, ligesom fuldblodshesten, først og fremmest en sportshest, hvis man ser bort fra perioden med benzinmangel under 2. verdenskrig. Det handlede derfor nu kun om at forbedre stilen, fremelske speeden og optimere hurtigheden på distancer mellem 1600 meter og 3000 meter, mens langdistancer på 10 og 20 km blev uinteressante.

Der forestod endnu et stort udviklingsarbejde med hensyn til både avl, sulky, bane, foder og træning, og mens den hurtigste danske hest på dansk bane

i år 1900 var Harriet A med 37,7 km/time, har italienskfødte Robert Bi i maj i år sat dansk banerekord i Copenhagen Cup med 51,4 km/time. Forskellen er dramatisk, svarende til, at Harriet A manglede mere end 500 meter eller mere end en halv omgang på Lunden, da Robert Bi havde gennemført de 2011 meter.

Selv om jeg er lidt usikker på det rimelige i sammenligningen, så vandt Mowerinas søn Donovan som nævnt det engelske galopderby 1889 (derbyet!) i en fart af 53,2 km/time, mens den nuværende derbyrekord over de 2423 meter i Epsom svarer til 57,8 km/time.

Folkesport med "spise ude hest"

I løbet af ganske få år fik sporten tag i det københavnske publikum, og der var om søndagen en sand folkevandring mod travbanen. Det foregik fra starten med sejlbåd til Fluepapiret ved Charlottenlund Fort, med hestesporvogn eller dampsporvogn ad Strandvejen, med et af skovtogene til Klampenborg, der standse i Charlottenlund, på cykel eller til fods. De velbeslåede kunne naturligvis køre med drosche eller senere bil, og ved S-togets indførelse i 1933 kunne man tage et af de specielle travtog til og fra Charlottenlund.

Man skulle ud for at følge sine favoritter og satse lidt i totalisatoren. Hvis man var heldig at ramme en vinder til et godt odds, en såkaldt "spise ude hest", kunne man invitere på mad bagefter i restauranten Over Stalden, hvor Dagmar Hansen (Oh, Dagmar) optrådte i sommerrevy.

Hestenavnene var ikke altid lige til at udtale for den jævne københavner, men så fik de bare øgenavne, og kendte heste

som Mabel Pierce og Sovereign Chimes hed aldrig andet end Møbelpetersen og Sjoveren Simes. Det var måske lidt sværere at gennemskue, hvorfor Passepartout blev kaldt Det Røde Hav, og hvorfor Bella la Copia kaldtes Clara Pontoppidan. Det er noget med "Jorden rundt i 80 dage" og ...?

Liva Weel i Odds 777 – kvinder i sulkyen

Med til at øge populariteten var, at kendte skuespillere og teaterfolk var engagerede både som gæster og hesteejere. Marguerite Viby og Osvald Helmuth var flittige gæster i Charlottenlund i 1930'erne, senere kom Arthur Jensen og Poul Bundgaard vist mest til galop.

En af tidernes bedste galopjockeyer, engelske Lester Piggot, var med succes på besøg på Klampenborg ved 1. udgave af Scandinavian Open Championship i 1977. Piggot med tilnavnet 'the long fellow' var som jockey relativt høj med 1,73 m, og han måtte hele karrieren kæmpe med vægten, når han skulle kunne præstere 51-52 kg. Foto: Burt Seeger

Liva Weel i „Odds 777“.

Filmen Odds 777 fra 1932 med Liva Weel havde tag i et kæmpepublikum. Det er herfra, vi kender 'Glemmer du' og 'Gå med i Lunden', som i mange årtier blev brugt som banens kendingsmelodi ved afslutning af væddeløbene. En opfordring til at komme tilbage.

Der er næppe tvivl om, at Liva Weels filmsejr med Robinson var en medvirkende årsag til, at kvinder fik lov til at køre specielle dameløb fra 1938, på et tidspunkt, hvor al opmærksomhed på kvindesport handlede om svømmepigerne Jenny Kammersgaard, Ragnhild Hveger og Inge Sørensen og deres enorme succes.

Mr. Skeptik bemærker i TravTidende, at pigerne i sulkyen muligvis kan bidrage til, at det umiddelbare skøn-

hedsindtryk ved sporten styrkes! Legenden Koster er mindre heldig med en bemærkning om, at "kvindetrav hører hjemme på dyrskuer". Desværre varede dette eksperiment i første omgang kun i fire år, indtil den berømte derbyvinder Tella the Great styrtede om på Amager Travbane i en eneulykke for den helt uskyldige kusk Griitt Corneliussen. Tella pådrog sig benbrud og måtte straks affives, og dameløbene kom først igen i slutningen af 1960'erne, i første omgang introduceret som ridetravløb.

Inspiration fra Sovjet

Inspirationen til nye dameløb kom i 1966 fra Sovjetunionen, og datoen var naturligvis 1. maj. Den 27-årige Maria Burdova med 700 sejre fra Moskva-hippodromen besøgte Charlottenlund sammen med flere landsmænd. Hendes amerikanskfødte

Henrik Leth – 47 år som løbskommentator. Foto: Burt Seeger

Der kom i en kort periode piger i sulkyen i 1938 indtil ulykken med Tella the Great.

hest Apex Hanover var danskerne overlegen, men ved en voldsom sammenkørsel i feltet blev den sat ud af spillet. Der skete så det vistnok helt enestående i travhistorien, at flere konkurrenter tilbød et ekstra væddeløb, og så vandt Apex og Maria i stor stil. Alle var glade, og intet optræk til diplomatisk krise.

Kort efter kunne kvinderne få normal licens, og Lena Hansen blev træner og kusk i Nykøbing Falster i 1970.

I staldene var kvinder et særsyn dengang, helt i modsætning til nu. Der var en stor stab af staldmænd fra 1920'erne til 1970'erne, og det var typisk elever, der var droppet ud af folkeskolen efter syv års skolegang. Der var mange typer imellem i en stor aldersspredning, og indtil sidst i tresserne var det sådan, at

forældre i omegnen af Charlottenlund Travbane ikke syntes, at det var passende for en ung pige at færdes der på egen hånd.

Jeg ved det, for jeg var selv et af de børn, der altid rendte i stalden før og efter skoletid, og jeg begyndte at træne heste på banen i 1960 i en alder af 13 år. Blandt hesteejerne i Jørgen Olsen-stalden var i øvrigt Poul Reichhardt, der få år forinden havde indspillet endnu en publikumssucces om travet, "De røde heste" fra 1950.

Stemmen

To år senere tog instruktøren Alice O'Fredericks og Poul Reichhardt filmpublikummet med til galop med "Det store løb". Det er her, Reichhardt lystigt

Den fynske champion Poul Stripp på æresrunde med 19-oddseren Jolly efter den første derbysejr for en provinstræner i 1948. To år senere var det Vagn Lønborg fra Århus med Lykkeprins, og fra 1967 kom derbysejrene fra Århus, Aalborg, Nykøbing, Billund og Skive i løbet af et tiår!

i sadlen synger "Ibrahim, løb nu til". Den havde stor reklameværdi for galopbanen, men intet kunne måle sig med banens trumfkort. Det var "manden med stemmen", Henrik Leth, der var væddeløbskommentator i Klampenborg gennem 47 år! Han blev synonym med galoppen, blev parodieret af Linje 3 og var med i biografernes Haribo-reklamer. Henrik Leth var også formand for Dansk Galop et par år i firserne.

'Urent trav' og 'hænge ud'

På tilskuerpladserne på travbanerne blev der diskuteret ivrigt. Dommernes indsats med diskvalifikation for galop og for urent trav blev ofte kritiseret, og ikke sjældent med rette. Det er et ualmindeligt

smukt syn at betragte en rent travende hest med dens karakteristiske svæv over jorden, kun afbrudt af en hurtig rytme af samtidige hovslag med et urværks præcision, men det er til gengæld lige så græseligt at se på en urent travende eller grisegaloperende og formentlig småhalt hest. Men unøjagtigheder skal tolereres, og hvor går grænsen?

"Den skal hænges ud", altså diskvalificeres. Tiltråbene fra publikum var mange, og udtrykket at "hænge ud" fik ny næring. Det havde den forklaring, at dommerne ved diskvalifikation hængte nummeret på den pågældende hest uden på tårnet. "Urent trav" og "staldfidus" indgik i befolkningens hverdagsprog, og selv om det er nok de færreste, der forbinder udtrykket med heste, når de omtaler, at f.eks. en politiker 'sprang i målet' lige før indgåelse af en aftale, så kommer også det fra travbanen.

Selv om diskvalifikation for urent trav ophørte, både på grund af forbedret avl, et højnet sportsligt niveau, øget opmærksomhed på hestevelfærd og et nyt regelsæt, lever udtrykket videre i avisoverskrifter, mens de urent travende heste stort set er væk fra løbene. De er ganske enkelt ikke konkurrencedygtige, og de bliver slettet efter opvarmningen, hvis de viser tegn på halvhed. Så er det en tur til dyrlægen.

De andre baner

Der stod Charlottenlund og Klampenborg på det meste af trav- og galopsporet de første halvtreds år, og Det Danske Travelskab (Charlottenlund) var internationalt anerkendt bl.a. på grund af organisatoren Hugo Jørgensen. Han sikrede stambogsføring og regelsæt fra

den første tid, han var en vigtig repræsentant til den første europæiske travkongres i 1891 og var initiativtager til den anden i København i 1928. København var blandt Europas berømte travmetropoler, Wien, Berlin, Moskva, Paris og Rom var de andre.

Vi var foregangsland i Norden, da Sverige og Norge først fik totalisator tilladelse senere, og Hugo Jørgensen og senere hans søn Helge Marks-Jørgensen var fødselshjælper såvel der som til banerne på Amager, i Århus og Odense, der åbnede i henholdsvis 1922 (lukket 1976), 1924 og 1935. Det vil sige, det var galoppen, der kortvarigt tog føringen i Århus, og de første rationelle travløb må regnes fra 1929 efter omlægning af banen i Marselisborg-skoven. Odense var som nu kombineret trav og galop.

Omkring dette tidspunkt bredte interessen for væddeløb og opdræt sig til større og større dele af landet, mange nye amatører og landmænd fandt hestesporten og især travet interessant, og efter 2. verdenskrig gik det stærkt med oprettelsen af nye travbaner, Skive 1949, Aalborg 1954 (også med galop), Bornholm 1960, Nykøbing Falster 1966, Billund 1971 (kortvarigt med galop), Skovbo 1976 (lukket 1991). Nu var travsporten blevet landsdækkende og var en af landets førende sportsgrene, og i slutningen af 1980'erne nåede man op på 4800 travløb i Danmark ved mere end 500 arrangementer om året. Mindst et væddeløbsarrangement og mere end 13 løb i nit pr. dag. Omfanget af opdrættet eksploderede, og der blev født mere end 1430 travføl i 1989! Til sammenligning er der i 2015 planlagt 210 travarrangementer med 1850 travløb, mens Klampenborg

har planlagt galop 19 gange med 166 løb, hvortil kommer 91 galopløb fordelt på Århus, Aalborg og Odense. På travfronten fødes skønmæssigt 400 føl, mens galoppen venter omkring 100 fødsler i år.

Amatørerne kunne også

Charlottenlund Travbane havde siddet på magten og dominerede totalt i næsten 100 år fra sin fødsel, også selv om fællesorganisationen "Centralforbundet for Travsport og Traveravl" blev stiftet i 1942. Styrkeforholdet var økonomisk begrundet, da spillerne og spilomsætningen fortrinsvis var i København, og det blev stadfæstet i kraft af klart flest stemmer i forbundet. Gennem næsten hele århundredet var det dybest set Charlottenlund, der finansierede for-

Ved åbningsdagen 1935 på Fyens Væddeløbsbane. En gammel restaurationsbygning fra Odense var blevet revet ned, skilt ad og samlet igen til 'Sporvognen' i baggrunden.

Der var masser af heste landet over i 1960'erne. Dette billede med nr. 29 som vinder fra Jydsk Væddeløbsbane i Århus 2. juledag 1962 er dog ikke helt retvisende. Efter alt at dømme er det Anton Nielsen, der vinder med Tarsus i et felt på 18 heste. Dengang var program med endelig startliste nemlig ikke indført endnu, så der var altså mindst 11 sletninger op til løbet. Anton Nielsen var far, bedstefar og oldefar til de senere så kendte og succesrige travtrænere Vagn Lønborg, Henrik Lønborg og Michael Lønborg.

bundet, og igennem dette støttede man en overgang provinsbanernes drift via en udligningsordning, indtil en ny afgiftslov blev vedtaget. Så sent som i 1987 var spilomsætningen i Charlottenlund 212 millioner eller rundt regnet halvdelen af alt spil på trav i Danmark!

Også på det sportslige område var Charlottenlund og Amager travsportens førende baner i en lang periode, og en stor del af de professionelle i København syntes stadig i 50'erne og 60'erne, at de var urørlige. Hesten blev trillet fire-fem runder til hverdag, hvis den ikke skulle have hurtigarbejde, og så ind i den varme stald igen, efter at staldmanden havde rensset boksen ud og pudset hesten af. Det var en ret nem og ukompliceret hverdag for såvel fir- som tobenede. Men så kom 'selv-

binderne', familien Jensen fra Tappernøje, og fra slutningen af 1940'erne begyndte "bonden" Jens Jensen at købe udtjente og banesure travere hos de københavnske trænere. Han købte hestene billigt, men trænerne syntes alligevel, at det var dem, der havde gjort en god handel. "Han kommer til at øve sig med den her", sagde en træner ved en bestemt lejlighed i forbindelse med en handel, og det kom jo også Jens for øre.

"Se, jeg har øvet mig"

Et par måneder senere var der væddeløb, og selv om Jens kørte hesten mod overlegen sejr, nåede han ved passage af den pågældende træner at vende sig mod ham og sige: "Se, jeg har øvet mig". Hemmeligheden var, at Jens havde taget

hestene hjem på marken. Nogle blev sat for ploven, andre gik for mælkevogn. Sådant blev styrketræningen udført, og i den frie natur i foldene fik hestene humøret tilbage.

Selv kunne han ikke give anden forklaring, og til historien hører også, at han aldrig selv blev god til at oplære en hest fra bunden. Til gengæld overtog han den skadede Cim Payne og fik skabt tressernes bedste travhest.

Jens Jensens succes var enorm, men han blev ikke uden grund beskyldt for skjult trænervirksomhed og for adskil-

lige andre overtrædelser af løbsreglementet, hvilket medførte udelukkelse og begrænsninger af forskellig art. Han var en torn i øjet på de professionelle, men han gjorde heller ikke meget for at rette ind. I perioder fik han frataget sin licens, og det var her, at datteren Lena Hansen som første kvindelige træner i første omgang overtog ansvaret for stalden, mens Jens var henvist til at køre på staldmandslicens.

Jens Jensen-succesen fik så stor betydning, at Lundens daværende champion Walther Kaiser blev den første

Traveren Ulvia og en "belgier" på markarbejde i Tappernøje.

Det største? Tarok (Jørn Laursen) afviser svensk-amerikanske Wiretapper (Sören Nordin) i Koster Memorial 1976. Dansk banerekord og europæisk 4-årsrekord med gennemsnitlig kilometertid 1 minut 15,2. Foto: Burt Seeger

københavn, som ”i nyere tid” så lyset og købte sit træningscenter Digelsgård i Nordsjælland. Naturligvis skulle hestene ikke stå 23 timer af døgnet i en boks. De skal ud i naturen, også i løbssæsonen. Tidligere havde det mest været sådan, at trænerens gårde blev brugt som rekonvalescens for skadede heste eller som stutier.

Dannebrog på fire ben

Det var jo ikke nogen hemmelighed hos landmændene og amatørerne uden for byerne, at hestene var glade for naturen. Oppe i Skive havde godsejeren Karl Laursen og hans fire sønner som amatører så at sige sat sig på sporten i 1950’erne og 1960’erne, selv om Karl var en moden mand i slutningen af fyrrerne, da han kørte sine første løb. Det er illustreret i Anne-Grethe Bjarups Riis’

film ”Tarok” fra 2013. Filmen blev ikke den store publikumssucces, men det havde hesten til gengæld været. Tarok, Karl og sønnen Jørn bragte nye tusinder til travderby i 1976 og til væddeløb i de følgende år, og ”Dannebrog på fire ben” er det nærmeste, vi sportsligt er kommet verdenstoppen med et rent dansk produkt. Hesten vandt 111 sejre i 165 starter og 2,8 millioner kr., og det var meget dengang i halvfjerdsene (det er det jo stadig). Mange fulgte trioen til VM i New York og til Prix d’Amérique i Paris. I det franske travløb blev Tarok og Jørn Laursen nr. 4, kun små fire måneder efter, at dansk galopspor havde leveret en sensation ved en andenplads for Søren Jensen-trænede og brdr. Strecker-ejede Pompøs med Rae Guest i sadlen på Longchamp. Disse placeringer i absolut topklasse var vi ikke vant til.

På det sportslige område var Lundens dominans blevet brudt allerede i sidste halvdel af tresserne. Indtil da havde de fynske trænere Poul Stripp og Rudolf Jensen samt Århus-championen Vagn Lønborg med mellemrum vist store resultater i klassiske løb, men fra 1967 og til 1982 tippede det helt over. Kun én gang lykkedes det en lokal Charlottenlund-træner at hjemføre derbysejren: Mogens Larsen og Spathrine C i 1975.

Travets muskler i Jylland

Charlottenlund-banens direktør Carl Andersen krævede fornyelse, Preben Kjærsgaard blev hentet fra Billund i 1981, Steen Juul fra Skive i 1983, og sammen med bl.a. den lokale Lundens-træner Axel Jacobsen stod de for den nye sportslige succes for Lunden. De tre jævnaldrende kuske kører stadigvæk alle stærkt her mere end 30 år senere, selv om de er midt i tresserne. Juul har vundet syv derbyer mod Koster's ti, men har med sit 25. championat (fleste sejre i sæsonen) i Charlottenlund på den

Meadow Roland og Preben Kjærsgaard vandt Copenhagen Cup 1988-1990.

Foto: Burt Seeger

front overgæet Koster. Deres virksomhed i Lunden skabte en knivskarp konkurrence, og set med mine øjne har de været med til at sætte nye høje standarder for at træne heste og for den professionelle sport i det hele taget.

Men selv om de med deres lange virke

Succes for Aalborg, Flemming Jensen og Local Conch. Ny dansk rekord med kilometertid 1 minut 10,0 sekunder i Sweden Cup på Solvalla-banen i Stockholm i 2011.

Foto: Burt Seeger

Måske Klampenborgs bedste hest gennem tiderne. Flemming Poulsen-trænede Dano-Mast, her med Mark Larsen. Foto: Burt Seeger

og internationale resultater er en stor del af travhistorien, og selv om Juul er 'still going strong' med en stor og meget succesfuld stald, er landets travmuskler flyttet vestpå efter årtusindskiftet, og med trænere som bl.a. Flemming Jensen og Jeppe Juul tilknyttet Aalborg er den bane vel i dag landets førende med Skive som efterfølger, hvad angår sportslig succes.

Centrum for travopdrættet er for snart mange årtier siden flyttet vestpå og nordpå fra den oprindelige base nær København, og i mange år har den nordligste del af Jylland nu stået for den største produktion af travere i landet, selv om der findes kvalitetsopdrættere over hele landet. Måske spiller de forskellige jordpriser også voldsomt ind på denne udvikling.

Til gengæld nyder Charlottenlund og Klampenborg godt af deres korte afstand til millionbyens heste- og spilleinteresserede, og begge steder lykkes det stadig at samle et stort publikum til

væddeløbsfest et par gange om året, når man har særlige begivenheder på programmet. Her yder sydsvenskerne også deres bidrag til, at spillet på selve banen overgår, hvad man ser til hverdag.

Samarbejdet amatør-professionel

Der er for mig ingen tvivl om, at sporten er nødt til at være professionel for at fastholde en bred publikumsinteresse, men til gengæld må man tage hatten af for den frivillige indsats, der bliver gjort landet over med den bornholmske amatørbane i Almindingen som et lysende eksempel.

Og samtidig er det blevet et særkende, at amatører og professionelle trives side om side i et frugtbart samarbejde, hvor den professionelle gæstekusk giver amatørtræneren afgørende vink til forbedring af hestens udstyr og præstationssevne.

Dette nedbringer udgifterne til at hol-

To af travhistoriens bedste. Rudolf Le Ann, derbyvinder med 44 sejre og 5,5 millioner kr., Steen Juul med 25 Lunden-championater og syv derbysejre. Foto: Burt Seeger

de væddeløbshest, og uden denne kombination af amatører og professionelle fandtes sporten ikke, selv om der stadig er en række travtrænere af den gamle skole, som både træner og kører væddeløb for hesteejere.

De største træningsstalde af den slags har i skrivende stund (2/6) Flemming Jensen og Jeppe Juel fra Aalborg, Steen Juul fra Charlottenlund, Kaj Jensen fra Århus, Christian Lindhardt fra Skive, mens f.eks. "årets komet" 2014 i travet, Peter Jensen, til gengæld træner, men overlader pladsen i sulkyen til kolleger. Han mener, at man skal køre væddeløb "på løbende bånd" for at holde rutinen i live og for at kunne skabe den fornødne respekt blandt kollegerne.

Moden med gæstekuske eller catch-drivere kommer oprindeligt fra USA, og som dansk gæstekusk er det Århus-baserede Birger Jørgensen, der historisk set er helt uden sidestykke med et kuske-VM og en karriere med mere end 7.500 danske sejre, selv om flere yngre kolleger formentlig kører på samme niveau i dag.

Op- og nedture

Dansk hestesportshistorie er fyldt med kriser og mellemliggende opgangstider. Lovgivningen og afgifterne har været ændret flere gange, og de sidste fyre-halvtreds år er spækket med mislykkede forsøg på at give sporten og spillet et nyt løft. Ingen grund til at fordybe sig i detaljerne, men de vigtigste hovedlinjer er:

Hestesporten nød godt af en slags monopolstatus sammen med due- og cykelsport indtil Tipstjenestens start i 1949. Omkring 1990 indførte Tipstje-

Kim Andersen og Søren Jensen har været jockey- og trænerchampions mange gange i Klampenborg. Foto: Burt Seeger

nesten Lotto-spillet, dog med en vis kompensation til hestesport og duesport. Duebanerne måtte alligevel lukke.

Dantoto gav kortvarigt boost

I 1991 etableredes Dantoto med spil på heste fra 100 boder i byerne landet over. Det gav et kortvarigt boost til spilomsætningen, men de københavnske baner kom til at bløde, fordi spillerne, som først og fremmest fandtes i København, nu spillede i boderne hver dag til provinsbanerne og hverken var "sultne" eller købedygtige, når Lunden eller Klampenborg kaldte til væddeløb. Det havde en negativ virkning på såvel omsætning som tilskuertal i København, og både Klampenborg og Charlottenlund kom i reel og voldsom økonomisk krise. Klampenborg måtte for mindst anden gang i nyere tid hjælpes af private investorer og Lunden måtte gennem en betalingsstandsning.

Tendensen med nedgang i tilskuertallet forstærkedes i 1996, hvor Dantoto med Canal Digital gik ind i TV-verde-

Gæstekusken eller catchdriveren over dem alle: Kuskeverdensmesterskabet ovenfor fra 2009 er faktisk det mindste af det. 28 gange siden 1985 har Birger Jørgensen været oftest sejrende kusk i Danmark til i alt mere end 7500 danske sejre i mere end 40.000 væddeløb.

nen, så man nu også kunne se løbene fra sofaen i hjemmet. Mageligheden sejrede, duften af hestepærer forsvandt, og spilomsætningen voksede ikke som ønsket. Krisen blev landsdækkende, efter at provinsbanerne i nogle år havde nydt godt af spillet fra de københavnske boder.

I forsøg på at sikre fremtiden indledte hestesporten i 1998 et samarbejde med svensk travsport og deres spilleklub ATG, og man planlagde fælles V75-spil på travet med Sverige. I Sverige omsatte dette ugentlige spil alene 3,5 milliarder

SEK, mens det samlede travspil på alle begivenheder i Danmark var under en halv milliard på samme tidspunkt. Projektet ville dog kræve en lovændring.

En tam kannibal

Tipstjenestens bestyrelse reagerede voldsomt, man gav udtryk for frygt for kannibalisering af guldægget lotto, hvorfor det påtænkte spil over grænser næsten for enhver pris skulle blokeres. De stærke idrætsorganisationer frygtede for deres andel af Tips- og Lottomidlerne, og Tipstjenestens direktør erklærede

åbent og ærligt, at de aftalte 100-150 millioner kr. årligt i to år som kompensation til hestesporten kunne være godt givet ud for at slippe for en ”kannibaliserende” konkurrent. Kunne hestene give afkast, så var det fint, men det var ikke et bærende argument for Tipstjenestens bestyrelse.

Dantoto A/S blev et datterselskab i Tipstjenesten i maj 2000, og Hestesportens Finansieringsfond blev oprettet til en overordnet styring af tilskuddet, der blev udbetalt gennem Kulturministeriet.

Men hestene kunne jo ikke komme på fode på to år, hvem havde egentlig troet det, og i 2003 kom hestevæddeløbssporten på fordelingsnøglen for Tips- og Lottomidler. Kald det kompensation eller Tipstjenestens (nu Danske Spil) royalt for spillerettigheder på hestene.

Siden er der blevet tilbudt spil på svenske løb – også V75 – med det primære formål at optimere indtjeningen i Danske Spil, når nu hestene er med på spisesedlen. Dantoto A/S blev nedlagt i 2004, og heste(sporten) blev herefter et produkt blandt andre vidensspil uden speciel opmærksomhed eller prioritering.

Tipstjenesten fik kontrollen, men til gengæld betød indkapslingen, at hestesporten nu genererede mindre og mindre til såvel Danske Spil og til sig selv. Den så frygtede ”kannibal” blev holdt indespærret, blev tam og begyndte at spise af sig selv.

Ingen kan vide, hvordan det ville være gået, hvis samarbejdet med Sverige om V75 og med hestesportens markedsføring var blevet tilladt i 1998, eller hvis Tipstjenesten i stedet var gået alvorligt

ind i år 2000 med en offensiv indstilling og tro på hestespillets muligheder for at generere afkast side om side med lotto. I Sverige har Svenska Spel og hestenes ATG eksisteret udmærket som konkurrenter på markedet og har skabt kæmpeindtægter, og V75-spillet er i dag den afgørende faktor i svensk travsports økonomi.

Det vi ved, er at de stærke idrætsorganisationer nu har sikret en voldsom beskæring af hestesportens andel af Danske Spils overskud. Politikere fra forskellige partier har udtrykt velvilje over for hestene, men hvem husker begrundelsen for en beslutning for små tyve år siden, og hvor længe skal man føle sig forpligtiget af en sådan handling?

At konsekvenserne af beskæringen kan blive fatale, er ingen vel i tvivl om. At de bliver voldsomme, er helt givet. Hestesporten er ikke bare et arbejde eller en hobby. Det er en livsstil og selve livet for mange mennesker.

Det var en version af hestesportens, og mest travets kulturhistorie. Omfanget satte sine begrænsninger i en beretning, der kunne have været en bog. En sådan skrev Ettrup i 1991: ’Gå med i Lunden’, mens Westerberg og Bustrup i 2010 skrev ’150 år med fuldblod, fest og farver’ om galoppen. Fra disse bøger er der også hentet beskrivelser og billeder.

PS. Journalisten fra Politiken i 1885 var tæt på plets kud med at sammenligne travhestens muligheder med Iltogets fart. En dansk mil på ni minutter svarer til 50 km/time eller en kilometertid på 1 minut og 12 sekunder.

TRAVRBANEVEJ 10 · 2920 CHARLOTTENLUND
WWW.DANSKHV.DK